

OTA ASKEL ETEENPÄIN

Tavoitteet:

- Tutustua esimerkkien kautta nuorten elämään Sambiassa ja Suomessa
- Oppia kyseenalaistamaan normeja
- Pohtia globaaleja tasa-arvokysymyksiä ja syy-seuraussuhteita

Kesto: 20 min

Ryhmäkoko: Yksilötehtävä. Sopii parhaiten 15–25 oppilaan ryhmille.

Tarvikkeet: Roolilaput (liitteenä). Kopioi liite ja leikkaa roolit irti. Jokainen oppilas saa yhden roolin.

Tehtävän kulku:

Siirtäkää pulpetit ja pöydät syrjään, jotta keskelle lattiaa jää paljon tilaa. Kerro, että tässä harjoituksessa on tarkoitus eläytyä toisen ihmisen asemaan. Jokainen saa roolin, mutta näytellä ei tarvitse. Roolia ei saa paljastaa muille!

Jaa jokaiselle oppilaalle lappu, johon on kirjoitettu rooli. Rooleja on 25 erilaista. Vaihtoehtoisesti voit jakaa jokaista roolia kaksi kappaletta tai enemmän, jolloin useampi henkilö tietämättään eläytyy samaan rooliin. On kiinnostavaa nähdä, päätyvätkö he samalle viivalle vai eroaako tulkinta roolihenkilön tilanteesta. Purkukeskustelussa voitte pohtia, miten eri tavoin yksilöt tulkitsevat kysymyksiä, tilanteita ja elämää.

Pyydä oppilaita sulkemaan silmät ja eläytymään rooliin. Kysy eläytymisen helpottamiseksi kysymyksiä, joihin oppilaat vastaavat hiljaa mielessään roolihenkilön näkökulmasta. On tärkeää, että kaikki miettivät vastauksia rauhassa hiljaisuudessa. Korosta, ettei haittaa, vaikkei tiedä tarkkaan, miten roolihenkilö vastaisi – tarkoitus on käyttää mielikuvitusta. Anna oppilaille aikaa pohtia kysymyksiä pitämällä taukoa kysymysten välillä.

- Millainen lapsuus sinulla oli? Millaisessa talossa asuit? Mitä työtä vanhempasi tekivät?
- Millaista jokapäiväinen elämäsi on nykyään? Mitä teet aamuisin, kun olet herännyt? Entä päivän mittaan? Mitä teet illalla ennen nukkumaan menoa?
- Missä asut? Missä tapaat ihmisiä?
- Onko sinulla omaa rahaa? Mihin sitä käytät?
- Mitä teet vapaa-ajalla? Onko sinulla ylipäättään vapaa-aikaa? Entä lomilla?
- Mikä saa sinut innostumaan? Mitä pelkää? Mitä odotat tulevaisuudelta?

Pyydä sitten oppilaita asettumaan riviin luokan perälle. Kerro, että luet seuraavaksi 20 väittämää. Jos väittäjä pitää paikkansa oppilaan roolihaamon kohdalla, hän ottaa pienen askeleen eteenpäin. Jos väittäjä ei pidä paikkaansa, hän jää paikalleen. Kyseessä ei ole kisa, väittämistä ei keskustella vielä tässä vaiheessa ja väittämiin vastataan roolihenkilön näkökulmasta, ei omasta. Lue väittämät yksi kerrallaan ja anna oppilaille aikaa päättää, liikkuvatko he vai eivät.

Väittämät:

1. Saat tarpeeksi ravitsevaa ja monipuolista ruokaa.
2. Tunnet olosi turvalliseksi siellä, missä asut.
3. Olet käynyt koulua.
4. Kun sairastut, sinulla on mahdollisuus mennä lääkäriin.
5. Voit käyttää Internetiä.
6. Osaat lukea sujuvasti.
7. Voit matkustaa minne haluat ilman, että sinun pitää etukäteen selvittää, onko kulkuneuvo esteetön.
8. Jos sinua kohdellaan epäoikeudenmukaisesti, tiedät, kenen puoleen kääntyä.
9. Olet onnellinen.
10. Voit luottaa poliisiin.
11. Suhtaudut tulevaisuuteen positiivisesti.
12. Äidinkieltäsi, kulttuuriasi ja uskontoasi arvostetaan maassa, jossa asut.
13. Saat tehdä vapaa-ajallasi, mitä haluat.
14. Koet, että sinua kuunnellaan ja mielipidettäsi arvostetaan.
15. Tunnet, että sinusta välitetään.
16. Käyt ulkomailla lomamatkoilla.
17. Saat aikuisena äänestää vapaissa vaaleissa.
18. Voit kertoa seksuaalisesta suuntautumisestasi läheisillesi.
19. Sinulla on oma kännykkä.
20. Sinulla on mahdollisuus päästä opiskelemaan yliopistoon.

Pyydä lopuksi oppilaita jäämään paikoilleen. Osa on luultavasti edennyt lähes joka väittämän kohdalla, osa on jäänyt lähtöviivan tuntumaan. Kysy jokaiselta oppilaalta yksitellen, mikä hänen roolinsa on. On tärkeää, että jokainen pääsee kertomaan roolinsa. Voit vielä lopuksi pyytää ensin niitä viittaamaan, jotka olivat suomalaisia, sitten sambialaisia ja lopuksi muita kuin suomalaisia tai sambialaisia. Pyydä lopuksi oppilaita siirtymään pois roolista. Sen merkiksi voi esimerkiksi ravistella käsiä ja jalkoja tai hengittää oikein syvään.

Harjoituksen jälkeen keskustellaan piirissä istuen esimerkiksi seuraavista asioista:

- Miltä eteenpäin astuminen tai paikalleen jääminen tuntui?
- Pystyittekö arvaamaan toisten rooleja?
- Miten rooliin meneminen onnistui? Tunnetko jonkin sellaisen ihmisen kuin roolihahmosi? Jos et, millä perusteella luulet, että kuvasi hänen elämästään muodostui?
- Minkälaisia esteitä tuli? Toistuiko jokin asia, minkä vuoksi ei päässyt eteenpäin?
- Oliko Suomessa tai Sambiassa asuvien kohdalla eroja? Entä sen mukaan, minkä maalaisia roolihahmot olivat? Mistä arvellette sen johtuvan?
- Mitä harjoitus kertoo maailmasta? Mitä se kertoo asenteistamme?
- Mitä pitäisi tehdä, jotta ihmiset olisivat keskenään tasa-arvoisemmassa asemassa?

Jos kärkeen kiilasi myös sambialaisia, kysy, yllättikö se ja mistä se johtui. On tärkeää huomata, että niin Sambiassa kuin Suomessa on eriarvoisuutta. Myös Sambiassa on rikkaita ja keskiluokkaa ja puolestaan Suomessa köyhyyttä ja epäoikeudenmukaisuutta. Pohtikaa yhdessä, mistä ongelmat johtuvat. Mitkä yhteiskuntaan, kulttuuriin, perhetaustaan, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, taloudelliseen asemaan, ympäristöön jne. liittyvät tekijät voivat vaikuttaa nuorten mahdollisuuksiin? Ketkä ovat Suomessa eriarvoisessa asemassa? Mitä sille voisi tehdä?

Roolit:

Olet 13-vuotias tyttö ja asut Sambiassa. Käyt julkista koulua ja pelaat vapaa-ajallasi verkkopalloa kavereittesi kanssa.

Olet 16-vuotias sambialainen nuori ja opiskelet tyttöjen sisäoppilaitoksessa. Lempiaineitasi ovat matematiikka ja historia. Haluat isona poliisiksi.

Olet 15-vuotias tyttö maanviljelijäperheestä Sambiasta. Kävit koulua kolmannelle luokalle asti. Päiväsi kuluvat maataloustöitä tehden ja pikkusisaruksia hoitaen.

Olet 12-vuotias tyttö ja asut hyvällä, vauraalla alueella Sambian pääkaupungissa Lusakassa. Isäsi ei töidensä takia ole paljoa kotona, mutta hän hemmottelee sinua lahjoilla.

Olet 19-vuotias sambialainen huippu-urheilija. Matkustelet jatkuvasti ympäri maailmaa ja seurustelet eurooppalaisen muusikon kanssa.

Olet 15-vuotias sambialaisperheen esikoispoika. Äitisi myy torilla vihanneksia, mutta tulot eivät riitä kattamaan seitsenlapsisen perheen menoja. Joudut etsimään toimeentuloa ja ruokaa kadulta.

Olet 14-vuotias sambialainen poika ja elät perheesi kanssa pienessä kylässä Karibajärven rannalla. Isäsi on kalastaja, ja perheesi elanto on kiinni kalansaannista. Joudut usein jäämään pois koulusta lähteäksesi auttamaan isääsi kalastuksessa.

Olet 16-vuotias nuori Sambiasta ja opiskelet lukiossa. Vanhempasi ovat ylpeitä koulunkäynnistäsi, mutta perheesi on köyhä ja pelkää, että joudut jättämään koulun kesken mennäksesi töihin.

Olet 15-vuotias tyttö Sambiasta. Isäsi vammautui auto-onnettomuudessa eikä ole sen jälkeen löytänyt töitä. Äitisi tienaa hieman rahaa myymällä vihanneksia markkinoilla. Keskeytit koulunkäynnin auttaaksesi äitiäsi perheen elättämisessä.

Olet 10-vuotias liikuntavammainen poika Sambian pikkukaupungista. Et ole koskaan päässyt kouluun, sillä kotikaupunkisi ainoa koulu sijaitsee pitkän kävelymatkan ja huonokuntoisen tien päässä, etkä pysty kulkemaan matkaa.

Olet 16-vuotias sambialainen poika Kaoman kaupungista. Tyttöystäväsi tuli vuosi sitten yllättäen raskaaksi ja jouduit jäämään pois koulusta elättääksesi uuden perheesi.

Olet Meksikon Suomen-suurlähettilään tytär. Olet 15-vuotias ja käyt kansainvälistä koulua Helsingissä.

Olet 17-vuotias paperiton maahanmuuttaja Tunisiasta. Piileskelet poliisia, koska sinulla ei ole oleskelulupaa. Lähdit kotimaastasi kaksi vuotta sitten, koska siellä ei ollut työtä ja perheesi tarvitsee kipeästi rahaa.

Olet suomalainen 16-vuotias tyttö. Asut alkoholisoituneen isäsi ja kuusivuotiaan veljesi kanssa. Koska isäsi juopottelee usein, sinun täytyy tehdä kotityöt ja hoitaa pikkuveljeäsi. Et juuri ehdi tehdä läksyjä tai olla kavereiden kanssa koulun jälkeen.

Olet 14-vuotias Suomessa asuva somalipoika. Tulit Suomeen perheesi kanssa kiintiöpakolaisena viisi vuotta sitten, puhut sujuvaa suomea ja käyt peruskoulua. Haluat isona jalkapalloilijaksi.

Olet 17-vuotias lievästi kehitysvammainen suomalainen tyttö. Lempiaineitasi koulussa ovat maantieto ja äidinkieli.

Olet asunnoton 18-vuotias nuori. Olet majoittunut kavereiden nurkissa siitä asti, kun jouduit muuttamaan pois perheesi luota. Epäsäännölliset palkkatulot ja asuntojen korkeat vuokrat hankaloittavat oman asunnon löytämistä.

Olet suomalainen 20-vuotias sukupuolivähemmistöön kuuluva nuori. Perheellesi on ollut kova pala hyväksyä sukupuoli-identiteettisi. Opiskelet toista vuotta yliopistolla ja haaveilet tutkijan urasta.

Olet sateenkaariperheen 8-vuotias tytär. Elät pikkuveljesi ja äitiasi kanssa pienellä paikkakunnalla lähellä Oulua. Leikit mielelläsi pihapiirin muiden lasten kanssa ja olet aloittanut innoissasi partioharrastuksen.

Olet 16-vuotias suomalainen poika. Vammauduit pahasti jääkiekko-ottelussa ja pystyt liikkumaan vain pyörätuolilla. Käyt ammattikoulua ja tähtää nuorisohjaajaksi.

Olet 9-vuotias poika, ja sinut on adoptoitu Sambiasta Suomeen. Et muista Sambiasta mitään. Tunnet itsesi suomalaisiksi, mutta toivot pääseväsi joskus käymään synnyinmaassasi Sambiassa.

Olet suomalainen 15-vuotias tyttö. Perheeseesi kuuluu tarjoilijana työskentelevä äiti, kaksi isoveljeä ja persialaiskissa. Sinulla on Downin syndrooma. Käyt erityiskoulua ja harrastat tanssia ja pianonsoittoa.

Olet 18-vuotias sambialainen nuori mies. Suoritit lukion erinomaisin arvosanoin, muttet löytänyt töitä kotikylästäsi ja jouduit lähtemään työnhakuun lähimpään kaupunkiin Chipataan. Työskentelet nyt autonkuljettajana ja lähetät joka kuukausi suurimman osan palkastasi perheellesi.

Olet 18-vuotias sambialainen nuori nainen ja muutit kotikylästäsi yliopisto-opintojen perässä Sambian pääkaupunkiin Lusakaan. Valmistut muutaman vuoden kuluttua lääkäriksi.

Olet 15-vuotias tyttö ja harrastat taitoluistelua Helsingin Luistelijoiden junioreissa. Haaveilet paikasta Marigold IceUnity -seniorimuodostelmaluistelujoukkueessa. Ylimääräistä aikaa ei harjoitusten ja koulun lomien liiemmin jää.